

12.12.2023

Ulkoministeriön selvitys Suomen Palestiinan kehitysyhteistyöstä – kysymyksiä ja vastauksia

Ulkoministeriön joulukuussa 2023 valmistuneen selvityksen mukaan Suomen kehitysyhteistyömäärärahoja ei ole ohjautunut terroristisille järjestöille. Selvitys suosittaa kehitysyhteistyön jatkamista Palestiinassa ja joitain lisätoimenpiteitä riskienhallintaan.

Mitä selvitys koskee?

Kehitysyhteistyön toimintaympäristö muuttui merkittävästi terroristijärjestö Hamasin 7. lokakuuta 2023 Israeliin kohdistaman hyökkäyksen ja sitä seuranneen Gazan sodan myötä. Tämän seurauksena ulkoministeriö on laatinut Palestiinan kehitysyhteistyötä koskevan selvityksen. Selvitys koskee Suomen Palestiinan maaohjelmaan kuuluvia hankkeita sekä ulkoministeriön tukemia kansalaisjärjestöhankkeita. Hankkeet ovat kohdistuneet niin Länsirannalle, Gazaan kuin Itä-Jerusalemiin. Selvitys ei koske humanitaarista apua.

Selvityksen tavoitteena oli yhtäältä varmistaa, ettei kehitysyhteistyövaroja ohjaudu terroristisille järjestöille, ja toisaalta tarkastella maaohjelman ja kehitysyhteistyöhankkeiden riskienhallintaa muuttuneessa toimintaympäristössä. Selvitystä varten ulkoministeriö on käynyt läpi kaikki vuonna 2023 toteutetut kehitysyhteistyöhankkeet ja niiden riskienhallintamekanismit. Selvitys on tehty virkatyönä.

Mitkä selvityksen tulokset ovat?

Selvityksen mukaan Suomen kehitysyhteistyömäärärahoja ei ole ohjautunut terroristisille järjestöille. Käytössä olevat riskienhallintamekanismit ovat toimineet suunnitellusti ja ne ovat olleet riittävät.

Samalla selvitys toteaa, että osassa Suomen tukemista hankkeista on hyvä ottaa käyttöön joitain lisäisiä suoja- ja sopeuttamistoimenpiteitä. Niihin kuuluu esimerkiksi pakotteiden noudattamista koskevan velvoitteen lisääminen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa tehtäviin sopimuksiin.

Selvitys suosittaa Suomen tuen jatkamista myös nykyisessä tilanteessa.

Mikä on palestiinalaishallinto?

Palestiinalaishallinto toimii palestiinalaisalueiden itsehallintoelimenä. Se on myös Israelin yhteistyökumppani. Palestiinalaishallinto perustettiin 1990-luvulla Oslon sopimusten pohjalta. Oslon sopimuksissa Israel ja palestiinalaisia neuvotteluissa edustanut PLO sopivat Länsirannan jaosta kolmeen alueeseen. A-alueita hallitsee palestiinalaishallinto. B-alueita hallinnoivat palestiinalaishallinto ja Israel yhdessä. C-alueet ovat Israelin siviili- ja sotilashallinnon alaisuudessa. Kansainvälinen yhteisö on Oslon rauhansopimuksista lähtien tukenut palestiinalaishallinnon kehittämistä osana kahden valtion ratkaisua. Poliittisen ratkaisun uupumisen on arvioitu heikentäneen Palestiinan demokratia- ja talouskehitystä. Palestiinassa ei ole järjestetty presidentinvaaleja vuoden 2005 ja kansanedustajavaaleja vuoden 2006 jälkeen.

Palestiinalaishallinto on sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja toimii yhteistyössä kansainvälisen järjestelmän toimijoiden, erityisesti YK:n kanssa. Palestiinalaishallinnon vakiintunut poliittinen kanta on Palestiinan ja Israelin välisen konfliktin ratkaiseminen neuvotteluteitse ja ilman voimankäyttöä.

Miksi Suomi tukee palestiinalaishallintoa?

Suomen ja koko kansainvälisen yhteisön tavoite on edistää ns. kahden valtion ratkaisua, jossa demokraattinen, itsenäinen ja elinkelpoinen Palestiinan valtio eläisi Israelin rinnalla, rajoinaan ennen vuoden 1967 sotaa voimassa olleet rajat. Palestiinalaishallinnon toimintakyky ja sen kehittäminen ovat välttämättömiä edellytyksiä kahden valtion ratkaisulle ja pysyvälle rauhalle. Palestiinalaishallinnon tarjoamat peruspalvelut, kuten koulutus, ylläpitävät alueen vakautta ja inhimillisen kehityksen edellytyksiä Palestiinassa, joten hallinnon romahtamisella olisi vakavia seurauksia. Kyseessä on meidän välitön lähialueemme, jonka konfliktit heijastuvat Suomeen esimerkiksi muuttoliikepaineena.

Meneekö Suomen tukea Hamasille? Jos tukea menee Gazaan, niin miten voidaan varmistua, ettei se mene Hamasille?

Suomi ei tee yhteistyötä terroristijärjestöjen kanssa eikä ohjaa varoja niiden käyttöön. Suomen tuesta hyötyvät palestiinalaiset lapset ja nuoret sekä haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset. Suomen tuki alueelle ohjataan YK-järjestöjen, EU:n, palestiinalaishallinnon opetusministeriön sekä tarkkaan valittujen kansalaisjärjestöjen kautta. Kehitysyhteistyöhön liittyy aina riskejä, mutta Suomella ja sen kumppaneilla on käytössä vahvat suoja- ja valvontamekanismit, jotka varmistavat, ettei tukea mene Hamasille tai muille alueella toimiville terroristijärjestöille.

Tukeeko Suomi oppikirjoja? On väitetty, että oppikirjat sisältävät radikaalia aineistoa?

Suomi ei anna oppikirjoihin tai opetussuunnitelmaan liittyvää tukea. Suomen kahdenvälisellä tuella Palestiinan opetussektorilla on rakennettu kouluja ja remontoitu niitä, koulutettu opettajia, parannettu opetushallintoa ja järjestetty oppilaille monipuolista toimintaa.

EU:n Georg Eckert -instituutilta tilaama selvitys tutki vuonna 2021 yhteensä 172 oppikirjaa eri luokkasteilta ja oppiaineista. Selvitys perustui UNESCO:n määritelmiin rauhan, suvaitsevaisuuden ja väkivallattomuuden periaatteista kouluopetuksessa. Tutkimus on objektiivisin, ajantasaisin ja kattavin selvitys, joka asiasta on tehty. Tutkimuksen johtopäätös oli, että oppikirjat eivät sisällä kiihottamista kansanryhmää vastaan. Oppikirjat sisältävät ihmisoikeuskasvatusta ja kasvatusta globaalin kansalaisuuteen, ja tarkastelevat Lähi-idän konfliktia kansainvälisen oikeuden näkökulmasta. Joissakin oppikirjoissa Israel kuvataan miehitysvallan ominaisuudessa ja palestiinalaisten ihmisoikeuksien rikkojana. Oppikirjoista on vuosien 2018 ja 2021 välillä poistettu viittauksia Israelin ja Palestiinan konfliktiin ja aseelliseen vastarintaan.

Palestiinan koulujen oppikirjojen sisältö nousee ajoittain keskusteluun kansainvälisesti ja myös kansallisesti eri maissa. Aiheeseen liittyy myös väärinkäsityksiä ja osin aika ajoin virheellisen informaation jakamista. Suomi suhtautuu aina esitettyihin epäilyksiin ja syytöksiin vakavasti ja ottaa asiat esille niin palestiinalaishallinnon kuin YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestön UNRWAn kanssa.

Miten varmistetaan, että rahat menevät oikeaan tarkoitukseen?

Kehitysyhteistyövarojen käyttöön liittyviä riskejä hallitaan aina muun muassa huolellisella suunnittelulla, tarkalla kehitysyhteistyökumppaneiden valinnalla sekä hankkeiden säännöllisellä seurannalla ja valvonnalla. Palestiinan maaohjelmassa ei ole kahdenvälisiä hankkeita, joten hankkeiden suunnittelu, toteutus, valvonta sekä riskien arviointi ja niiden hallinta tehdään yhteistyössä muiden avunantajien kanssa. Maaohjelman toteuttajiksi on valittu alueella pitkään toimineita ja luotettavia kansainvälisiä järjestöjä, kuten UNDP ja EU. Yhteistyökumppanit raportoivat tavoitteiden saavuttamisesta ja varojen käytöstä sopimuksien mukaisesti.

Ulkoministeriön rahoitussopimuksissa on suojamekanismeja, joissa määrätään pakotteista sekä terrorismin ja sen rahoittamisen torjunnasta sekä Suomen mahdollisuuksista keskeyttää hankkeet, jos varoja on käytetty väärin. Käytäntöjä tullaan vielä tarkistamaan kansalaisyhteiskunnan saamien valtionavustusten osalta. Hankkeista teetetään riippumattomia arvioiteja ja tilintarkastuksia. Palestiinan osalta Suomen yhteystoimisto Ramallahissa seuraa ja valvoo kumppaneiden valintaa, hankkeiden toimeenpanoa ja varojen käyttöä myös paikan päällä yhdessä muiden avunantajien kanssa.

Mikä on niin kutsuttu Marttyyrihasto?

Palestiinalaishallinto maksaa israelilaisten ja palestiinalaisten välisissä väkivaltatilanteissa kuolleiden sekä niiden perusteella vangittujen palestiinalaisten perheille avustuksia, joiden tarkoituksena on avustaa perheitä ja vankeja selviytymään vaikeissa olosuhteissa. Rahastoa, josta avustuksia maksetaan, on alettu kutsua marttyyrihastoksi. Suomen kehitysyhteistyövaroja ei kanavoidsa marttyyrihastoon.

Rahastosta ei makseta tukia terroristijärjestöihin kuuluneiden kuolleiden tai vankien perheille, kuten Hamasin tai Islamilaisen Jihadin jäsenille tai heidän perheilleen.

Mitä Suomen tuella on saatu aikaan?

Suomen kahdenvälinen kehitysyhteistyö suuntautuu vuosina 2021–2024 opetuksen laadun parantamiseen, Palestiinan keskeisten instituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseen, sekä haavoittuvimmassa asemassa olevien palestiinalaisyhteisöjen tukemiseen. Yhteistyön tavoitteena on tukea ns. kahden valtion ratkaisun ja samalla rauhan edellytyksiä alueella.

Suomi on ollut keskeisessä asemassa erityisesti Palestiinan opetusjärjestelmän ja laadukkaan opetuksen kehittämisessä. Tuella on vahvistettu opettajien osaamista sekä rakennettu ja korjattu kouluja. Tämän ansioista lasten oppimistulokset ovat parantuneet. Ammatilliseen koulutukseen hakeutuu ansiostamme yhä enemmän nuoria ja myös yhä useampi tyttö.

Suomen rahoituksella on myös vahvistettu Palestiinan itsenäisen ihmisoikeuskomission mahdollisuuksia edistää alueen ihmisoikeuksia ja oikeusvaltiokehitystä sekä varmistettu palestiinalaisten pääsy erikoissairaanhoidon piiriin Itä-Jerusalemin sairaaloissa. Yhdessä muiden kansainvälisten kumppaneiden kanssa Suomi on suojellut ja tukenut siirtokuntalaisten väkivallasta kärsiviä ja häätöuhan alla eläviä köyhiä palestiinalaisia sekä kehittänyt yhteisöjen elinkeinoja ja työllisyyttä.

Jatkaako Suomi kehitysyhteistyötä Palestiinassa?

Suomen nykyinen maaohjelma on voimassa vuoteen 2024 ja nyt tehty selvitys suosittaa Suomen tuen jatkamista. Vuoden 2024 aikana arvioidaan nykyisten ohjelmien tarkoituksenmukaisuus jatkoa ajatellen. Arvioissa otetaan huomioon nykyisen hallitusohjelman ulko- ja turvallisuuspoliittiset sekä kehityspoliittiset prioriteetit suhteessa Lähi-idän tilanteeseen. Prosessin aikana arvioidaan, miten Suomen kehitysyhteistyö voi parhaiten edesauttaa näiden tavoitteiden toteutumisessa.